

SVEČENICE, ŠTO SI?*

Vladimir Merćep

Profesor Katoličkoga instituta u Parizu L. Bouyer napisao je 1960: »Uvjeti svećeničkoga života, još više prilike, u kojima se mora vršiti svećenička služba toliko su se promijenili kroz nekoliko generacija, da se ne valja čuditi ako se svećenici osjećaju zbunjeni. Više nego ikada potrebno je da oni budu na čistu o biti svojega zvanja, o zadaćama koje iz njega izlaze i o smislu koji one trebaju zauzeti u njihovim očima. Bez toga oni ne bi bili kadri shvatiti zahtjeve koje Crkva stavlja onima koji su preuzeli na se tako tešku odgovornost koja satire čovjeka ako se promatra ljudska slabost općenito, još više ako se promatraju previše vidljive slabosti današnjega čovječanstva. Naročito, ako čovjek ne postane ponovo svjestan onoga što jest, nalazi se u pogibli da izgubi s vida svrhu za koju radi i za koju živi.«¹ Lanjske je godine u Churu izjavio kardinal Julije Döpfner: »Mnogi svećenici ne znaju više što su, što moraju raditi i koje je njihovo mjesto u Crkvi i u svijetu.«² Još u rujnu 1967. g. pisala je američka liturgijska revija »Worship« o nekim crkvenim američkim ljudima prema kojima je predsjednik misne asambleje onaj »koji propovijeda i koji se brine da svi prisutni budu posluženi kod stola (oltara o. m.). Kada predsjednik izjavljuje da su kruh i vino posvećeni, to znači da su kruh i vino koje su donijeli vjernici primljeni od Boga kao ugodni doprinos... Kristovo tijelo označuje samu asambleu... Realna prisutnost Kristova nalazi se u zajednici.«³ Prilikom diskusije o novim liturgijskim iskustvima koju je organizirala ove godine u Asisiju Pro Civitate Christiana neki je svećenik kazao: »Misa znači slušanje riječi i blagovanje kruha na čemu

* Iz jednog predavanja svećenicima.

¹ L. Bouyer, *Le sens de la vie sacerdotale*, izd. Desclée, Tournai 1960, str. 5.

² Nav. prema P. C. Landucci, *I prete contestato*, Rim 1969, str. 11.

³ *Ib.*, str. 9.

se Bogu zahvalimo.«⁴ Abuzivno celebriranje i pričešćivanje između katolika i protestanata koji ne vjeruju ni u misu ni u prisutnost Kristovu u euharistiji, barem modo catholico, svjedoče o dramatičnom izbljeđivanju euharistijske dogme i samog ministerijalnog svećeništva. 11. ožuljka ove godine dominikanac o. Ooestvogel je izjavio na holandskoj televiziji da ne smatra da pravi nešto više za vrijeme konsakracije negoli jedan pastor za vrijeme svoje Cene.⁵ Stoga nije čudo da i sam o. E. Schillebeeckx govori o »podzemnoj Crkvi« i traži da službena Crkva donese »historijske decizije«.⁶ Možda je ova situacija koja se malo po malo stvara na raznim stranama Katoličke crkve dovela Pavla VI do slijedećega priznanja prigodom generalne audijencije u Sv. Petru 10. VI 1970: »Danas vidimo s neizmjernom našom boli i velikom boli vjerne Crkve kako je ovo tajanstveno i uzvišeno ministerijalno svećeništvo koje je od Boga ustanovljeno i izišlo iz Kristova srca kontestirano i stavljeno u diskusiju, prezreno, izdano i negirano.« Razumljivo je stoga, izjavio je sv. Otac u govoru koji je održao 8. VI 1970. diplomatskom zboru, da je danas više nego ikada u svojoj povijesti Crkva zabrinuta za formaciju, odgoj i život svojih svećenika. Zašto? Mnogi su svećenici izgubili pojam o svome svećeništvu. Zato neće biti na odmet ako se zapitamo: »Svećeniče što si?« Neobično je važno odgovoriti na to pitanje. Bez jasne vizije o svećeništvu nećemo se moći odazvati najurgentnijem pozivu II vatikanskog sabora, naime pozivu na svetost, niti biti u mogućnosti započeti s reformama spomenutoga Koncila, niti biti kadri voditi međusobni, još manje ekonomski ili eventualni dijalog sa svijetom. Zbog pomanjkanja te jasne vizije u odgojitelja došlo je neminovno do revolucije u odgojnim metodama u mnogim svećeničkim i redovničkim ustanovama. Pri tome se zaboravilo da u Crkvi, barem u njezinu odgoju nema revolucija, nego samo evolucija razvoja, koje sa sobom nužno donosi svako ljudsko doba. To se zaboravilo, iako je sam Koncil izričito upozorio u uvodu dekreta »Optatam totius«, kada je rekao da donosi »neka temeljna načela koja imaju svrhu da potvrde odgojne norme, vjekovnim iskustvom odobrene«, i u njih unese neke elemente koji odgovaraju »idejama II vatikanskoga koncila i modernoga doba«.⁷ Dakle, vjekovne odgojne norme, barem neke moraju još i danas biti baza budućega svećeničkog odgoja, jer se u njih moraju utkati novi odgojni elementi, a ne obratno, kao što se na žalost dogodilo po mnogim odgojnim ustanovama. Od staroga se mora poći prema novome ili, točnije, na starim osnovicama mora se podići obnovljena svećenička figura, figura koja odgovara slovu i duhu II vatikanskog sabora i mentalitetu današnjega vremena. O jasnom pojmu svećeništva mnogo ovisi i način samoga dijaloga koji se mora odvijati između poglavara i podložnika, tj. hoće li on biti partijski dijalog ili dijalog nejednakih, ili, da se malo točnije izrazimo: hoće li oni biti paritetski tokom samog njegova odvijanja, a na koncu dijalog nejednakih, kada spada na samoga poglavara, na odgojitelja da odluči o tome koja je volja Božja u konkretnom slučaju. Svrha je dijaloga traženje volje Božje. Stoga on mora nužno značiti pridizanje, a ne opadanje, građenje, a ne rušenje, obogaćivanje, a ne osiromašenje.

⁴ Ib.

⁵ Ib.

⁶ E. Schillebeeckx, *La Mission de l'Eglise*, izd. Cep. Bruxelles 1969, usp. str. 376—379.

⁷ *Optatam totius*, br. 1.

Osobito to mora vrijediti za dijaloge po našim odgojnim ustavnovima i za kršćanske dijaloge općenito. Zato prefekt za katolički odgoj kardinal G. Garrone opominje: »Što je dijalog s poglavarima, ako se nema ni odvažnosti ni navike ispitivati sam sebe i spoznati pred Bogom, u toj jasnoći koju malo pomalo daje strpljiva i pouzdana molitva, koji su pravi motivi njegova vladanja i priznati u tome svjetlu što ima dvoznačna ili uzburkana u pokretima naše duše? Tada traženje dijaloga postaje rušenje i poslušnosti i auktoriteta dok bi ih u drugoj pretpostavci moglo osvježiti i razviti njihova obećanja. Što je to obnova života koja je danas svakako potrebna u tako novom kontekstu našega djelovanja, što je neka obnova života — ponovo pita Garrone — ako oni koji je kane ostvariti u sebi ne znaju što ona znači u intimnosti njihove svijesti, same sa svojim ocem, pošto su zatvorili sva vrata svojega srca? Obnova postaje loša izlika za ono što se ne prakticira ili ono čemu se žalosno nasjeda. Samo čovjek molitve može biti doista čovjek dijaloga.«⁸ Ako pak samo čovjek molitve može biti čovjek dijaloga, zar on ne može s pravom zaključiti da među nama ima malo pravih kršćanskih dijaloga? Čovjek se molitve ne može zamisliti prema kršćanskoj tradiciji koju II vatikanski sabor prihvaća bez mrtvljenja unutarnjih i vanjskih osjetila, bez sabranosti i poniznosti. Ako se ti uvjeti traže za čovjeka molitve, da bi mogao voditi kršćanski dijalog, što ćemo onda misliti o tim našim dijalozima? Da im nedostaju temeljni uvjeti za pravi kršćanski dijalog! . . . Istina, kod susreta i razgovora s našim podložnicima trebaju vladati »maxima libertas et maxima auctoritas«, kako se izrazio Garrone na zadnjemu kongresu predstavnika raznih biskupskih konferencija za sjemeništa, tj. podložniku treba dati najveću mogućnost i sigurnost da se može sasvim otvoriti i svoju misao iskreno saopćiti, a da zbog toga ne mora snositi nikakve posljedice od poglavara zbog svoje otvorenosti, ali s druge strane, poglavar ga mora saslušati strpljivo, malo pomalo podložnika odgojiti, kako se kršćanski dijalogizira, koji se uvjeti traže za dijalog i što je volja Božja, koju Kristov sljedbenik mora prihvatiti pa bila gorka i teška . . . Od prave vizije svećeništva ovisi velikim dijelom i problem svećeničkoga celibata: ako kandidatu nije jasno zašto ide u svećenički stalež, on ga ne može shvatiti kao neku misiju kojom se daje Bogu bez rezerve, bit će mu nepodnošljivo da se bilo u čemu razlikuje od ostalih ljudi, osjećat će se izoliranim, osuđen da živi na periferiji ljudskoga života, jer neće moći naći kompenzaciju u višem svetom dinamizmu, niti će ga moći širiti oko sebe, stoga će se prije ili kasnije pretvoriti u nekakva sindikalista koji traži svoja »oduzeta« prava i ne pomišljajući da u njegovu životu mora doći do izražaja karizmatičko obilježje. Budući da su izgubili pojam o svećeništvu, pojedinci se ne mogu prepoznati u svećenicima prošlosti niti išta naći u njihovoj fizionomiji što bi vrijedilo i za svećenike sadašnjosti. Stoga je razumljivo da u djelu *Les Prêtres*, objavljenom 1963, nema nijedne riječi o svećenicima ne samo dalje prošlosti nego i o svećenicima nama tako blize prošlosti prije ili poslije II svjetskog rata. Zato u spomenutom djelu kao i u francuskim, holandskim, njemačkim, talijanskim i drugim revijama, koje su posebne brojeve posvećivale svećenicima, nema ni spomena o velikom mučeniku Maksimilijanu Kolbeu, o najvećem biskupu modernog doba, prema rije-

⁸ G. M. Garrone, *Que faut-il croire?*, izd. Desclée, Paris 1967², str. 270.

ćima Pija XII, kardinalu Stepincu, kardinalu Faulhaberu i von Gallenu. Istina je da svećenici današnjice ne mogu biti kopije svećenika prošlosti, jer svaki svećenik na svoj način doživljava ne samo svoje svećeništvo nego i svoju vjeru, kao što svaki vjernik na svoj način doživljava svoje kršćanstvo, ali se bitni obrisi mogu i moraju naći, jer uvijek ostaju isti. Zato moderni pastor Hermas s pravom veli: »Kler ima slabo pamćenje«. ⁹

Da bismo barem mi imali bolje pamćenje, zapitajmo se što veli Bog preko Svetog pisma, tradicije, crkvenoga učiteljstva, teologije o svećeniku. Pavao VI se tužio na neke sociološke ankete u govoru od 3. XII 1969. Te bi ankete htjele da neka »kolektivna činjenica postane zakon«, ali »za nas — ističe papa — sljedbenike Božjega kraljevstva anketa će morati podvrgnuti svoje rezultate drugim i uzvišenijim kriterijima, a to su doktrinarni zahtjevi vjere i pastoralnog vodstva, slijedeći Evandjelje«. Ni sociologija ni život ne mogu odgovoriti koji su bitni obrisi svećeničke egzistencije, nego samo Bog koji je stvorio svećenika, i onakav kakva ga je stvorio, barem u bitnim obrisima, mora ostati. Jasno je da ovdje kanimo dati sintetički i što je moguće pojednostavljeniji odgovor na pitanje: Što Bog veli o svećeniku?

Svećenik je Kristov apostol. ¹⁰

Slijedeći obrazac Rimskog pontifikala svećeništvo (jednako kao i episkopat o kojemu ovisi i s kojim surađuje) jest služba: Božja služba u Crkvi, služba Crkve Bogu. Ali ministerijalno, hijerarhijsko svećeništvo se bitno po svojoj naravi razlikuje ¹¹ od svećeništva običnih vjernika. »Ministerijalno svećeništvo nije neka emanacija ili delegiranje od kršćanske zajednice.« ¹² »Ono participira u apostolskoj misiji.« ¹³ Baš zbog sudjelovanja u apostolskoj službi koju ministerijalno svećeništvo dobiva preko sv. reda, to se svećeništvo bitno razlikuje od svećeništva običnoga vjernika. Ta se apostolska služba može shvatiti na dva načina. Danas, kada kažemo apostolat, mislimo odmah na one koji vrše taj apostolat, i na razne aktivnosti kojima Crkva vrši misionarsku službu. Misija i apostolat su, s etimološkog gledišta, sinonimi. Ali etimologija i jedne i druge riječi dovodi nas do promatranja onoga koji prethodi svakom apostolatu, svakoj misiji. Mitto, apostello: znači poslati. Stoga oznaka apostolske službe i misije Crkve i njezinih službenika nisu primarno aktivnosti kojima se Crkva predaje sa svojim službenicima, nego činjenica da će sve te aktivnosti biti vršene od onih koje je jedan Drugi poslao da to vrše. Da bismo pak to shvatili moramo se duhom prenijeti u Novi zavjet i u židovsku duhovnu sredinu u koju se trebala inserirati apostolska služba. Kršćanski apostolat je nešto drugo negoli židovski šalijah. Ali, ne može se shvatiti ako u analizi ne pođemo od toga židovskog šalijaha. Šalijah u herbejskom znači »poslanik«. To je onaj čije se ovlasti temelje u onome

⁹ Hermas, *Les prêtres ont-ils perdu la mémoire?*, Paris 1969, str. 126.

¹⁰ Usp. L. Bouyer, nav. dj. str. 9—11.

¹¹ *Lumen Gentium*, br. 10; usp. i *Izjavu francuske biskupske konferencije u Osservatore romano*, 15—16. lipnja 1970.

¹² *Izjava francuske biskupske konferencije*, ib.

¹³ Ib.

koji ga je poslao. Tako će onaj koji ga je posao biti smatran prisutnim u poslaniku i sve ono što poslanik bude napravio smatrat će se da je uradio onaj kojega predstavlja. Talmud više od 20 puta ponavlja da je šalijah kojega čovjeka zapravo njegov alter ego, njegov drugi ja. Tako je Abrahamov sluga šalijah Abrahamov i sina mu Izaka, pa definitivno sklapa ženidbu Izaka s Rebekom.

U Novom zavjetu, u kršćanskome apostolatu, ta služba židovskoga šalijaha, koja je u stvari samo neka juridička fikcija, postaje mistična stvarnost. Zato Isus govori apostolima u Ivanovu Evanđelju: »Kao što je mene poslao Otac, tako i ja šaljem vas.« I želeći dati toj svojoj tvrdnji neizbrisiv pečat nadodaje: »Primate Duha Svetoga! Kojima oprostite grijehe, oprosteni su im, kojima zadržite, zadržani su im.« (Iv., 20, 21-23). U čitavom kontekstu Ivanove teologije i mistike ne može biti sumnje o novom smislu Novozavjetnoga šalijaha, poslanika. Dar Duha Svetoga za oprostnje grijeha jest dar božanske prisutnosti za najbožanstvenije djelo, tj. za novo rađanje, za porod odozgor vodom i Duhom Svetim. Prema sv. Ivanu Otac je prisutan, Otac »ostaje« u svojoj stvarnosti u Sinu kojega je poslao, u Sinu, svojem »poslaniku«. Sin šalje druge, svoje apostole, kao što je On poslan od svojega Oca. Zato i Krist ostaje u svojim »šalijasi-ma«, svojim »poslanicama«, svojim apostolima. Stoga Krist koji je u njima radi u njima i čini djela kao što je Otac u Njemu i vrši preko Njega svoja djela. Tako dobivaju odmah smisao riječi koje je Isus upravio apostolima u Mateja: »Tko vas prima, mene prima, a tko mene prima, prima onoga koji me poslao.« (Mt., 10, 40). »Ja sam s vama u sve vrijeme do svršetka svijeta« (28,20). Stoga nije pretjerano ako se ustvrdi da je stvarna prisutnost Onoga koji šalje u njegovu poslaniku velika novost Novoga zavjeta. To je, možemo kazati, sva srž Kristova otajstva i samoga otajstva Crkve. Krist je u tome smislu »apostol« kat 'egzohen, tj. onaj koji čini da je Otac prisutan među nama preko svojega Poslanika kojega je nama poslao. Crkva je utemeljena na apostolima i permanentna je inkarnacija njihova apostolata, zapravo Krista. Ona je stalno prisutna preko službenika, koje On neprestano bira i šalje. Služba biskupa, naime, i njihovih suradnika svećenika čini ih »apostolima Apostola«, kao što su apostoli bili u najuzvišenijem smislu »Kristovi apostoli«, a sam Krist Očev »Apostol«.

Ovo »poistovećenje« poslanika s onim koji ga je poslao te »prisutnost« Kristova u samome apostolu i svećeniku ovako je, prema patrističkom poimanju, izrazio o. Lecuyer u knjizi *Le sacerdoce dans le mystère du Christ*.¹⁴ Svećenik Crkve koji celebrira euharistiju ponavlja geste Krista svećenika: u liturgijskoj asamblei postoji jedan predsjedatelj, a to je svećenik. On ne djeluje, ako se tako može reći, u svoje ime ni kao predstavnik zajednice. On predstavlja Krista, vrši iste obrede, njegova je slika, njegov vidljiv i živi znak. Sv. je Ciprijan, nastavlja pisac, sigurno to shvatio kada je naglašavao kako svaki svećenik mora nasljedovati što je moguće točnije Kristove geste. Stoga na temelju toga principa on kao Krist mora u misi upotrebljavati vino pomiješano s vodom, a ne čistu

¹⁴ Navodim prema talijanskom prijevodu: J. Lecuyer, *Il sacerdozio di Cristo e della Chiesa*, izd. Dehoniane, Bologna 1964.

vodu kako su to neki htjeli. Reproducirati Kristove geste, prema Ciprijanu, znači biti svećenik vice Christi. Gotovo se isti izraz nalazi i u Ambrozijastera, kojemu su svećenici »vicarii Christi«, što znači da oni rade u Kristovo ime. Ali, treba ići naprijed, ističe Lecuyer. Ako svećenik ili biskup u misi predstavlja Krista, jedinoga vrhovnog svećenika, onda je on njegova slika: figuram ferunt Christi, kako je pisao Ezechije. Svećenik tako nije samo Kristov predstavnik, nego je Krist na neki način prisutan u njemu. Može se kazati da On svećenike oblači svojom osobom, kako je pisao sv. Ćiril Aleksandrijski: »Ukras Aronovih svećenika bila je odjeća propisana Zakonom. Oni, međutim, koji su izabrani od Krista i postali svećenici imaju sjajan svećenički i sveti ukras, samoga Isusa Krista.« To ističu i drugi sveti oci.¹⁵ Hijerahijski, ministerijalni svećenik nije samo član otajstvenog Kristova tijela, nego na sakramentalan način sam veliki nebeski svećenik, po njemu aktivno predstavljen, ili, ako se želi poslužiti izrazom koji treba ispravno shvatiti, ministerijalni je svećenik drugi Krist, alter Christius.¹⁶ Opčarani tom vizijom svećenika sveti oci ne mogu dovoljno uzveličati njegovo dostojanstvo: »O sacerdotium, deifica professio! Corona gloriae in manu Domini!¹⁷ Quantam dignitatem contulit vobis Deus! Praetulit vos Deus — piše sv. Bernard — regibus et imperatoribus... immo, ut altius loquar praetulit vos angelis et archangelis... Non angelis sed hominibus, solisque sacerdotibus Dominici Corporis et Sanguinis commisit consecrationem... Longe (Angelico) excelentius est officium vestrum, quot admirabile est non solum in oculis vestris, sed etiam Angelerum.«¹⁸ »Excedit intellectum — nadodaje sv. Efrem — et rationem, omnemque cogitationem donum altitudinis dignitatis sacerdotalis... Et in medio Angelerum, simul cum spiritibus incorporeis, facile versatur. Quin et cum ipso Angelerum Domino atque Creatore datoreque luminum, familiariter agit... O quam magnam in se continent profunditatem formidabile et admirabile sacerdotium!¹⁹ Zato »os tuum, o Sacerdos, os Christi est«, piše sv. Ambrozije.²⁰ »Vos Dei estis — nadodaje sv. Klement — post Deum, terrenus Deus.«²⁰ Treba se povratiti svetim ocima, da bismo dobili ponovo pravi pojam o svećeništvu. Treba napustiti uskogrudni biblicizam koji je toliko zla napravio samoj Bibliji, pojmu Isusa Krista, Majke Božje i pomogao da mnoge pobožnosti nestanu iz naših crkava, sjemeništa i zavoda! »Preskočiti sve vjekove u Crkvi i priljubiti se neposredno uz Bibliju, to čini biblicizam, ističe K. Barth, nedavno preminuli najveći protestantski teolog poslije Luthera i Kalvina. Biblicizam odbacuje Nicejsko vjerovanje, ortodoksiju, skolastiku, *crkvene oce*, ispovijesti vjere, da bi se držao samo Biblije. Ali, čudne li stvari — nastavlja Barth — ta je metoda uvijek dovođila do »moderne« teologije. Takvi bibličari odlučno prijanjuju uz filozofiju svojega vremena da bi u Bibliji našli svoje vlastite ideje. Oni su odbacili crkvene dogme, ali ne svoje dogme i svoja mišljenja.«²²

¹⁵ Ib. str. 266—267.

¹⁶ Ib. str. 275—276.

¹⁷ Nav. prema S. M. Giraud, *Sacerdote e Ostia*, izd. Vita e pensiero, Milano 1943, str. 256.

¹⁸ Ib.

¹⁹ Ib.

²⁰ Ib. str. 254.

²¹ Ib. str. 258, bilješka 2.

²² Nav. prema H. de Lubac, *L'Eglise dans la crise actuelle*, izd. Cerf, Paris 1969, str. 44—45.

Imajući u vidu tu »prisutnost« Kristovu u svećeniku, tradicionalna teologija jednodušno smatra svećenika znakom Kristovim, tj. čovjekom čija egzistencija evocira egzistenciju Bogo-čovjeka.²³ Izrazi koje upotrebljava da izrazi tu ideju, piše profesor Coste sa tuluškog katoličkog fakulteta, neobično su jaki. Tako sv. Ignacije Antiohijski piše da u biskupu treba gledati samoga Gospodina. Teodor Mopsuetski je smatrao svećenika slikom nebeskoga svećenika, a sv. Ivan Zlatousti Kristovim simbolom. Sv. Frane Asiški, ističe spomenuti pisac, ovako je pisao u svojoj Oporuci: »Gospodin mi je dao i daje mi još zbog svećeničkog karaktera veliku vjeru u svećenike koji žive po uputama Sv. rimske crkve, pa, kada bi me i progonili, ipak bih se želio obraćati njima. Kada bih imao mudrosti kao Salamon i našao k tome bijedne svećenike da žive na svjetovni način, ne bih htio propovijedati u župama protiv njihove volje i gdje oni stanuju. Njih i sve ostale — naređuje subraći — poštuju, ljubite i častite kao moje gospodare. Ne želim u njima gledati grijeh jer u njima gledam Božjega sina i oni su moji gospodari«...²⁴ Enciklika Pija XII *Mediator Dei* ovako rezimira tu stalnu crkvenu tradiciju o svećeništvu: »Quod altaris administrator persona Christi, utpote Capitis gerit momborum omnium nomine offerentis.«²⁵ (Svećenik osobu Krista Glave zamjenjuje dok žrtvuje i pri-nosi misnu žrtvu u ime svih vjerenika). Tu je ideju izrazio i II vatikan-ski sabor kada je rekao da se svećenici preko sakramenta svetoga reda upričuju Kristu tako »ut in persona Christi Capitis agere valeant«.²⁶ In persona Christi svećenik radi, osobito na oltaru i dok dijeli sakramente. Izraz svećenik alter Christus — ističe Coste u spomenutoj knjizi — nema drugoga značenja nego da označi kako svećenik radi in persona Christi. Taj izraz nerijetko dolazi u papinskim dokumentima, a Pijo XI u enciklici *Ad catholici sacerdotii fastigium* ovako tumači: »Svećenik, kako se obično kaže, uistinu je alter Christus, jer na neki način nastavlja Kristovo djelo.« Ali, s pravom nadodaje ovim riječima spomenuti tuluški profesor, to ne znači da svećenik dolazi na mjesto Kristovo, nego hoće jednostavno istaknuti, i to snažno, njegovo obilježje. Možda bi bilo bolje ne služiti se tim izrazom da ne bi nastao kakav prezir ili smijeh među slušateljima ili čitaocima koji nisu upućeni. U svakom slučaju treba ga rastumačiti.²⁷ Međutim, među svećenicima koji su svršili teologiju ili vjernicima koji su dobro poučeni skromno smatram kako nema pogibljivi da dođe do onoga smijeha ili prezira, stoga ne vidim razloga zašto bismo se stidjeli tog izraza koji tako kratko ali slikovito izražuje ono što jesmo?!

Da bismo pak shvatili važnost nauke da je svećenik doista Kristov znak, koji predstavlja Krista, treba svakako imati na umu semitski mentalitet. Nama zapadnjacima znak je najprije nešto apstraktno, nešto što predstavlja apstraktne vrijednosti. U židovskom mentalitetu znak znači osobu koja svom totalnošću i specifičnošću svoje egzistencije evocira realnost onoga čiji je znak. Kada napr. prorok Izaija izjavljuje da su on i njegova djeca znakovi i navjestitelji Izraelu od Boga Sabaota koji stoluje na Sio-

²³ R. Coste, *L'Uomo-prete*, prijevod s franc. izd. Borla 1968, str. 81.

²⁴ Nav. prema R. Coste, nav. dj. str. 81.

²⁵ D. 2301.

²⁶ *Presbyterorum ordinis*, br. 2.

²⁷ R. Coste, nav. dj. str. 81—82.

nu, time je htio kazati da je njihova totalna i konkretna egzistencija bila manifestacija njegove volje, njegova djelovanja i njegove prisutnosti.

Novozavjetna nauka o svjedočanstvu, koja je ključni pojam za apostolsku misiju, dakle za svećeničku misiju, preuzima nauku o znaku nadodajući mu nijansu svjedočanstva onoga koji je vidio i čuo realnost Kristove osobe, Boga i čovjeka, umrla i uskrsnula, s obavezom da drugome komunicira njegove riječi i djela.

Ako je Apostol, svećenik, živa Kristova slika, nužno slijedi da se u svećeničkoj fizionomiji, ne samo unutarnjoj nego i izvanjskoj, mora barem nešto nazreti od Kristova lika čiji je on bitno svjedok. Zato sv. Pavao nije bez razloga opominjao: »Nasljedujete mene kao što ja nasljedujem Krista.« (I Kor., 4,16). Razumije se da ovaj poziv pretpostavlja onu drugu Pavlovu izjavu: »Meni je Krist život, a smrt dobitak«. (Filip, I, 21), tj. strastvenu zaljubljenost u Krista, kojemu je Pavao svakako htio postati što sličniji, osobito u ljubavi prema Ocu i ljudima. Stoga nije presmiono rekao sv. Ivan Zlatousti da je »cor Pauli cor Christi«. Još su manje bili presmioni njemački biskupi kada su pozvali svoje svećenike: »Urgentno je da svećenik predstavlja Krista, ne samo za vrijeme svoje službene funkcije nego također da svjedoči za Krista svojim čitavim životom koji je nadahnut Kristovom osobom... Sav život apostola mora biti takav transparent da bi u njemu mogao biti vidljiv Gospodin. Primjer apostola je nuždan za našu apostolsku službu. Ta transparentnost, ta bitna oznaka svećeničkoga života, traži visoki stupanj odricanja. Koliko više napustimo sebe davši se potpuno Gospodinu, to više on postaje u nama vidljiv preko naše osobe zajednici naših vjernika.« U tom svjetlu »moramo promatrati svoj celibat — nastavljaju njemački biskupi — koji je izražaj naše potpune disponibiliteti s obzirom na našu službu koja nas potpuno zanima. Celibat koji nam je postao moguć po Isusu Kristu obavezuje nas kao svaka primljena milost da uvijek sve više odgovaramo na preuzeto angažiranje.« »Celibat kao izraz potpune službe Crkvi u bezuvjetnom nasljedovanju Krista iz ljubavi prema nebeskom Ocu jest onaj oblik života koji bolje odgovara preuzetoj službi. Promjene antropološkog, sociološkog i teološkog reda ne prave lakšim shvaćanjem celibata i njegovog ostvarivanja. Stoga svi imamo zadatak ostvariti takvu spiritualnost koja ima u vidu takve promjene i dosljedno predložiti onaj oblik svećeničkog života u kojemu celibat biva više cijenjen i uvjerljivije proživljava. Pred takvom obavezom, nadodaju biskupi, ne smijemo zaboraviti da proživljavani celibat iz ljubavi prema Isusu Kristu nije rezultat nekoga mudrog umovanja, nego plod odluke u vjeri i duhovnoga iskustva (duhovnoga života. o. m.)... Bez ljubavi prema Isusu Kristu nismo kadri vršiti svoju svećeničku službu. Stoga naša misija traži da sačuvamo živu ljubav prema Isusu Kristu koja je nerazdjeljivo povezana s ljubavlju prema svim onima koje nam je povjerio.«²⁸

²⁸ U poslanici o svećeničkoj službi, u *Osservatore romano*, od 5. II 1970.

Svećeniče, što si?

Poslušajmo, barem časkom, odgovor stoga na to pitanje daje jedan moderni teolog, Josip Ratzingera. »Pitanje svećeničke službe — ističe on odmah na početku svojega rezoniranja — nedavno je u Crkvi postalo goruće. Postoji li zakonito svećenička služba, ili se možda temelji na nesporazumu, na pretkršćanskim strukturama? Zar Crkva, ispravno govoreći, ne bi morala biti karizmatički ustanovljena? Zar ne bi moralo biti riješeno i pitanje o opstojnosti i broju služba oslanjajući se na sociološke zahtjeve? Mnoge stvari — nastavlja Ratzinger — opravdavaju ta pitanja, kao što su velike Pavlove poslanice koje su neposredno upravljene općinama i koje govore o karizmama, ali čini se da ignoriraju svećeničku službu u strogom smislu riječi. Isto tako poslanica Hebrejima govori o osobitosti Kristova svećeništva i čini se da definitivno isključuje svako posebno svećeništvo u Crkvi Novoga zavjeta. Na koncu, ni na kojemu mjestu N. zavjeta nisu spomenuti subjekti službe u Crkvi imenom »svećenik«. »Može se, dakle, shvatiti kako u času u kojemu se počinje čitati N. zavjet, u njegovoj izvornosti, ne obazirući se na njegovo živo tumačenje što ga daje povijest Crkve, nastaje neki nemir, pa pitanje o legitimnosti i smislu svećeničke službe u Crkvi postaje duboko bolno pitanje. Pošto je pisac naglasio »da nema smisla čitati N. zavjet bez žive Crkve u kojoj je on izrastao i od koje je pripoznat kao norma tijekom ne uvijek lake i kontestirane povijesti« i pošto je analizirao neke novozavjetne tekstove, zaključuje: Tko god bez predrasuda slijedi unutarnju dinamiku N. zavjeta doći će do toga da pitanju od kojega smo pošli dade jednoznačan odgovor: svećeništvo Crkve nije protivno svjedočanstvu N. zavjeta, nego je čvrsto u njemu ukorinjenjeno. S gledišta povijesti religija ono predstavlja nešto potpuno novo: ne dolazi od svećeništva Staroga zavjeta ni od starozavjetne ideje »kraljevskoga svećeništva«, koje je u prvoj Petrovoj poslanici primijenjeno svemu puku, nego dolazi od mesijansko — apostolske veze: misija u nastavku Kristove misije (ono što smo kazali na početku, o. m.). Nitko neće zaniijekati — nastavlja pisac — da su se u povijesti Crkve izmjenjivali razni akcenti o svećeništvu, ali to ne stavlja u pitanje svećeništvo kao takvo, nego *nas* kojima je predano kao misija: doista svako vrijeme mora prihvatiti ponovo Gospodnji dar i biti u stanju sačuvati ga samo ako ga bude shvatilo preko svojega traženja (svoje molbe, svojega života, svoje patnje). Purifikatorna snaga povijesnoga istraživanja je važna i sigurno može pomoći našoj generaciji shvatiti primordijalnu misiju, ali ono nije dovoljno, jer misao ima svoje središte u životu i od njega prima svoje pretpostavke i svoja ograničenja. Samo ono što biva proživljavano i pačeno može biti mišljeno i samo ako prihvatimo uvijek ponovno u toj totalnosti Gospodnji dar (svećeništva, m. o.), naša misao može naći svoj put. Kristovo svećeništvo je dovršeno prema dubokoj viziji poslanice Hebrejima na Križu: u raspinjanju se očitovao prelaz između Boga i čovjeka. Križ jest i ostaje temelj i neprestano središte kršćanoskoga svećeništva koje može naći svoju misiju samo u dostupnosti vlastitoga ja Gospodinu i ljudima (kako su to napomenuli njemački biskupi, m. o.). U tome se sastoji težina dara koji je Krist ostavio svojoj Crkvi. Stoga ostaje ono što je Pavao naglašavao s toliko snage. Svećeništvo N. zavjeta nije služba smrti nego služba duha, pravednosti u slavi (II Kor., 3,7-9). Doista, istinska umrtvljenost samoga sebe što je ostvaruje

Kristov apostol čini slobodnim i djeluje da osjeti prisutnost Uskrsnuća. Sve to zvuči nečuvano — priznaje Ratzinger — i previše egzigentno. I stvarno jest. Možda smo zbog toga doista pali u tolike nesigurnosti o opstanku i smislu svećeništva, i čini nam se previše visoko postavljeno. Ali naša nesposobnost, naša slabost ne može stvarati mjeru kršćanskim realnostima. Mjera je On-Gospodin. O tome je svjedok još jednom sam Pavao koji je prije bio progonitelj, zatim posljednji među apostolima koji je stavio na raspolaganje Božje vlastitu slabost i stoga postao najjači svjedok one milosti koju je navještao i čije predstavljanje jest i ostatak će najveći zadatak svećenika svih vremena.«²⁹

Tako riječi nove teologije potvrđuju istinu i spiritualnost stare teologije. Transcendentnost svećeničke egzistencije i misije treba da se ostvari na psihološko-astketsknoj i moralnoj razini. Samo će tako svećenik moći odgovoriti i težini svoga zvanja i stanja postavši dostojan instrumenat spase-nja. Samo tako će moći ostvariti onu puninu apostolskoga predanja koje reflektira Kristovo i postati duboko svjestan o uzvišenosti svoje egzisten-cije, ovlasti i misije. Stoga sav formativni svećenički život i apostolski rad mora poprimiti odgovarajućii specifični pečat. Mora se dakle kretati ne u silaznom sekularizmu nego u uzlaznom sakralizmu. Tridentinski kon-cil u dekretu o formiranju svećeničkih kandidata divno je prozreo sklad koji mora vladati između svećeničke transcendencije i njegova svećenič-koga načina života. Stoga je tražio da u odgoju dođe do izražaja ostvariva-nje toga sklada. Zbog toga naređuje da »klerici ne smiju pokazati u odje-ći, u gestima, u hodu i u govoru i u svim svojim riječima nešto što ne bi bilo ozbiljno, umjereno, sveto«. Zato neka izbjegavaju i malene grijehе koji bi kod njih bili (relativno) veliki; tako da svojim životom izazivaju u svih poštovanje.« II vatikanski sabor želeći nastaviti stopama tridenskog kon-cila (*Usp. Optatam totius*, br. 22) prezentirao je sjemenište »srcem bisku-pije« i podsjetio je poglavare na svećeničku transcendentalnu egzistenci-ju: »Sav život u sjemeništu, prožet unutarnjim životom, šutnjom i mar-nom brigom prema drugima mora se tako urediti da bude kao neki početak budućega svećeničkog života.« (Ib. br. 5, II). Koliko bi se dalo nad tim riječima razmišljati?! No radije zapitajmo: svećeniče, što si, ali, točnije, što Božji puk od tebe očekuje?

Znamo što puk Božji od nas očekuje. To čitamo iz njegova zabrinuta po-gleda i neizgovorenih pitanja nad našim neodgovornim kontestatornim, buntovnim gestima pred zakonitim izjavama crkvenoga učiteljstva. To zaključujemo kad nam bojažljivo priznaju da su oni od nas, poslije Koncila, nešto drugo očekivali, naime, više molitve, sabranosti, skromnosti, poniz-nosti, čistoće, požrtvornosti, međusobne ljubavi, pravednosti i poštivanja kada nam drugim riječima kažu kako hoće da budemo homines Dei, sveti ljudi, da manje govorimo o Koncilu a da ga više osobno proživljavamo i ostvarujemo, zatim njime drugima ispunjavamo uši. Znamo mi dobro što puk Božji hoće od nas kad nam prigovara da zbog sekularizirana duha koji se počeo uvoditi u naše odgojne zavode počinjemo zatvarati sjemeništa i no-vicijate, a broj novih svećenika počinje se znatno smanjivati. Ali, poslušaj-

²⁹ *Il ministero sacerdotale*, u *Osservatore romano*, od 28. V 1970.

mo, kao završetak, jednu javnu izjavu vjernika. Njemački sveučilišni profesor i član Internacionalnog udruženja katoličkih novinara dr Rögele nedavno je među ostalim u jednoj studiji odgovorio na pitanje: Što njemački katolici traže od svojega svećenika? Odgovor je zastario, priznaje pisac, ali je odgovor današnjih njemačkih katolika, a to je: oni traže svećenika religiozna duha i čovjeka molitve, koji ne samo govori o Bogu nego koji govori s Bogom, koji poput Mojsija diže ruke prema Bogu za svoj narod. Ako on bude takav, oni prelaze preko mnogih njegovih mana. Zato navodim anketu koju je proveo Institut für Demoskopie u Allensbachu s obzirom na idealnoga župnika. Idealni župnik bio bi onaj koji se brine za duše religioznim duhom i zelantno, koji je otvoren prema svijetu, ali strog prema sebi i drugima. Omladina traži ispovjednika koji shvaća. Što se pak tiče svećeničkoga odijela 56% praktičnih katolika želi vidjeti svećenika odjevena na tradicionalan način, tj. u svećeničkom civilu, a samo ga jedna četvrtina vjernika, i to onih koji vjeru ne prakticiraju, žele vidjeti obučen kao i drugoga čovjeka. Kad bi oni koji propagiraju anonimnu odjeću htjeli zaključivati, pita se pisac, do kakvih sve zaključaka ne bi došlo?³⁰ U najnovijoj knjizi danas najviše slušanog francuskog teologa i filozofa svećenika Mauricea Dedoncella nalazimo slijedeće riječi F. Mauriaca: »Vjernici od svećenika najprije traže krepost vjere. Njihove vjere treba svijetu, i to vjere koja ne oćijuka s idolima i nadodaje, ne bez pretjeranosti — ističe Nedoncelle — od svih drugih ljudi oni očekuju ljubav, od svećenika očekuju vjeru i to vjeru koja ne dolazi od rezoniranja, nego vjeru koja se rađa od svagdanjega kontakta s Bogom, od bliskosti s njime. Ljubav možemo primiti od svih, a vjeru samo od svećenika.«

Usudio bih se nadodati i tako završiti: danas naši vjernici pa i subrača nevjernici, naši đaci, pitomci i budući svećenički kandidati traže od nas najprije vjeru u se, u svoje zvanje, u svoje svećeništvo jer oni mogu egzistencijalno osjetiti što je svećeništvo, što Kristov apostol, kakva je veličina i ujedno kolika je vrtoglava odgovornost biti Kristov svećenik i tako se oduševiti za svećeništvo.

³⁰ Dr. B. Rögele, *Pensieri di un laico e dispute intorno alla figura dei sacerdoti di oggi*, u *Osservatore romano*, od 10. VI 1970.

³¹ M. Nedoncelle, *Le chrétien appartient à deux mondes*, Paris 1969, str. 24.